

Kremenjak

Politički list za interese grada Šibenika i okolnih sela.

Kremenjak izlazi svaki četvrtak. Pretplatna cijena na godinu 3 Krune. Na pò godine Kruna 1.50 para. Pretplate i pisma šalju se uredništvu.

Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. Pojedini broj 4 pare (2 novč.)

„Još Hrvatska nije propala!“

Prije nego je imao preći preko hladne Drave uzviknuo je ban Jelačić kao siguran svoga posla „Što Bog daje i sreća junačka“, a sad eto poslije po vijeka slučaj htjede da 40 delegata Hrvatske, Hrvata i Srba protivnim pravcem na povratku iz Budimpešte kući, prelazi preko Drave i prelazeći pjeva složno „Još Hrvatska ni propala!“

Je li više svijesti o svojoj moći i snazi i o sretnom uspjehu bilo u duši bana Jelačića kad je gornje riječi izrekao, ili je više te svijesti sada bilo u grudima hrvatskih delegata, kad im je iz tih grudiju polećela preko valova hladne Drave pjesma iz doba narodnog preporoda, — na to mi nećemo odgovarati. Na to nek odgovori sam sebi svaki Hrvat i Srbin, kome je kućni prag nešto više nego komad hladnog kamena, a rođena gruda nešto više nego šaka suve zemlje. Pak nadje li svaki pojedinac u svojoj duši gotov i jasan odgovor, osnovan na punoj svijesti, da Hrvatska još nije propala, onda je ono četrdeset borbom izmučenih delegata reklo veliku istinu, kad su s njihovih usana na krilima pjesme poleće preko vode historičke Drave, na pozdrav izmučenoj hrvatskoj zemlji, riječi zanosa, svijesti i želja: **Još Hrvatska ni propala!**

Ko samo na let prolista političku istoriju „viteškog“ naroda magjarskog od natrag po vijeka, naći će u njoj da nijedna stranica nije bez crne mrije. Crna nezahvalnost, sila, pomanjkanje svakih humanih principa, najniži politički nemoral probija iz svake stranice, a sve to diktovano niskim egoizmom, koji svoj nepresušni izvor imade u narodnom šovinizmu. Ovaj narodni šovinizam osim magjarstva nevidi nikoga, a ako ipak ima ko, onda taj mora da služi samo uzdizanju i slavi magjarske sile i utopističnih njihovih sanjarija o imperijalizmu.

Ni sam, često slavljeni Lajoš Košut, kad je snovao svoj plan Dunavske konfederacije, nije bio u tom pogledu bolji od drugih. Ni Erdelj, ni Hrvatska ni Srbija, ni Rumunjska nijesu imale služiti za drugo, neg za to da uzdignu magjarski elemenat na visinu kakova *Herrenvolku*, i da mu osiguraju ne pravo i slobodan život među jednacima, nego privilegija i privilegovani položaj tog tobože naroda više cijene nad narodima manje cijene. Ta je ista misao vodila i Deaka, kad se je digao proti tom planu Košutovom i tražio po svaki način pogodbu s Austrijom. Deak se je htio pogoditi s Austrijom ne iz ljubavi za nju, nego za to da osigura magjarskom plemenu privilegovani položaj pomoću Austrije. U planu Košutovom o Dunavskoj konfederaciji Deak nije vidio ništa sigurna za Magjare, dapače se je on bojao, da, u slučaju ostvarene konfederacije državâ podunavskih, Magjari nedobiju tanji kraj, a eventualno

izlože svoj narodni opstanak. Košut je gojio nadu, da će Magjari u Dunavskoj konfederaciji dobiti bolji položaj, a Deak u to nije imao vjere i zagovarao pogodbu s Austrijom; a da je mogao vidjeti u Košutovom planu ono što i Košut, on bi se takodjer s Košutom bio digao protiv Austrije. Kakav uzvišeniji potitički princip, kakav plemenitiji osjećaj slobode susjednih naroda, kakav visoki ideal iz samog čutstva humanosti na nesebičnoj osnovci čistog narodnopolitičkog morala — njima je bio nepoznat, nije ih vodio, kao što ne vodi ni današnju magjarsku generaciju. U tom pogledu se Magjar pokazao svedj šovinistom. — A kako uvijek tako i danas.

Hrvati i Srbi Trojednice neustručavaju se pružiti Magjarima viteški ruku pomirnicu i pomoćnicu u času kad lukava politika bečke kamarile snuje da potkopa ustavne slobode u Ugarskoj te od srca i iskreno žele pomoći Magjarima oko izgradnje širih narodnih sloboda. Radeći to, misle da rade po dužnosti i za ostale narode kao i za sebe, te da će prestati tlačenja i izrabljivanja i da će slobodoumni ljudi popraviti ono, što su ljudi mraka te sila i ropstvo pokvarili. Naši ljudi, puni pouzdanja u tobožnje Veliko ministarstvo Franje Košuta, željno čekaju onaj svijetli dan, u koji će duh slobode i napretka dignuti sapete narodne snage i navijestiti eru novog života, i kad misliš da je taj dan već blizu, eto — dolazi taj Veliki sin Lajošov, član Velikog ministarstva i vadi im iz njedara ne srce ljubavi i bratstva, već jabuku gorku crne neharmonosti, plod reakcije i tmine, zametak još goreg ropstva i narodnog poniženja — Franjo Košut, izrod Slovački, donosi pred delegate kraljevine Hrvatske zakon, kojim hoće sramotno da nametne u našoj zemlji magjarski jezik, gdje pravo imade i može imati jedino jezik naš hrvatski.

Zastupnici Hrvatske, Hrvati i Srbi digoše se uvrijedjeni i povedoše žestoku borbu proti tom zakonu. Svijesni svoga prava učiniše sve što mogoše braneći hrvatski obraz i narodno poštenje, a kad vidiše kod Magjara prostu silu i nepoštenje, istupiše uz poklike „Živila Hrvatska“ iz zajedničkog sabora i uputiše se kući da dignu narod na obranu svoje svetinje, svog materinjeg jezika hrvatskog i srpskog.

Prelazeći preko hladne Drave doviknuše složna braća iz svojih hrvatskih i srpskih rodoljubnih grudiju glasno silenim Magjarima, vjerolomcima, „**Još hrvatska ni propala!**“

Još Hrvatska nije propala dovikujemo im i mi s ovog valovitog mora i s ovih kamenitih dalmatinskih brda, a da još nije propala kušaćemo im što prije dokazati jer, za obranu zakona, naših prava i svetinja naših, spravni smo na sve, pak pod geslom „*fora est foresta*“ „**stojimo i padamo**“ i mi, gospodine ministre, pak što Bog da i sreća junačka!

DOPISI.

Skradin, 28/6 — 07.

Danas smo imali sjednicu občinskog vieća. Dvorana je bila dubkom puna slušalaca, a na dnevnom redu bilo je po treći put riješenje utoka občinskog tajnika i blagajnika Žile proti občinske uprave protupravnom i neopravdanom zaključku obustave sa službe. Paše skradinske občine sami pitaju svjedoče predlažu i glasuju da Žile budu smetnut sa službe jer da ih je uvriedio i time teško se ogriješio o svoje činovničke dužnosti, a kad tamo Žile u javnoj sjednici vieća konkretnim činjenicama pobija klevete te dokazuje publici da je žrtva skradinskog zlođuha pak suspendiran jedino i samo za to što je svjestan svojeg zadatka pošteno radio na sveobću korist.

Ovog puta preko običaja simptomatično je bilo vidjeti u viećnici i našeg obč. viećnika Gargaševića. Razne suversije o njegovom sudjelovanju u ovoj sjednici. Među ostalim drži se da je on svakako došao iz jedine dužnosti, ali pri slaboci ljudskoj držeći valjda da mu je Žile kriv što mora da maršira put Drniša za poštara mješte u Skradinu, da je u času uzrujanosti zaboravio na svoj položaj ter s toga bez i najmanjeg obzira na svoju sasvjest a misleći Matasu, Corubolu, Sinobadu i drugima u prkos učiniti, da je za to i ustao e da Žile bude smetnut sa službe i bačen na put sa petero djece.

Mirko, Mirko, u pamet, jer bi se mogao kajati kad ti ne bude na vrijeme; okani se vruga i Fra Gerundija! Ta ne vidiš li da ga svak odbija, pak i u Skradinu s razlogom svi koji iole svojom glavom vladaju i žele sebi dobra.

*

Skradin, 30/6 — 07.

Po volji naših paša bio je danas ustmenim postupkom smetnut sa službe i občinski pregledač marve i mesa, Grabo, a na mjesto njegovo imenovan občinski viećnik Formenti, te sa strane občine o tom izvanrednom događaju brzojavno obavješteno i c. k. Kotarsko Poglavarstvo u Šibeniku.

Kažu, jer je Grabo za Žilu a Formenti proti; a i nemože da bude drugo već to, kad je Grabo svjestni čovjek te kao takav drži se i obci sa boljim građanima na obranu poštenja i pravice, a podpuno priznaje i onu:

Od plemena bez imena
Malu korist ljudi vide;
Svaka sila za vremena
A nevolja redom ide,
Dobra djela bilo kog čovjeka
Jesu samo djela dugovjeka.

U ostalom kadgod se samovolja i bezakonje drzovito usudjuju da svoju glavu pridignu, stalan je znak, da oni do kojih je bilo da zakon brane, svoje dužnosti vršili nijesu.

Principis obsta; sero medicina paratur, Quum mala per lungas invaluere moras; biva, opri se u početku; zaludu je liečiti bolest kad je već zastarčila; to jest, pozvani: ne dajte da strast otme mah.

Ovo osobito preporučuje se c. k. političkoj vlasti u Šibeniku, jer kad su izbori prošli nema više smisla da i danas traje ona:

Duobus litigantibus, tertius gaudet. Narod želi ljubavi, mira i sloge za obću korist i dobrobit.

Naprednjak.

Skradin, 7/7 — 07.

Učitelj Kristić došao iz Zatona, gdje do 40 puta tužio župnika don Vicu Skarpu, u Skradin i tad takozvani opat Kragić nazivao ga „farabutto“ i preporučivao prijateljima, da ga se paze da je pogibeljan.

Jednom, a to nije davno, izrazio se učitelj Kristić neknoj osobi na okružnom sudu u Šibeniku, po prilici ovako: „ja znam, da je u Kragiću sto vragova, ali ovoga puta nije kriv“. Tu nedavno bio presvj. biskup u službenom posjetu i pohodio školu, te zapita Kragića, da li redovito drži vjersko predavanje i bilježi, a on, dakako odgovori jestno, nu učitelj Kristić, ne bud lud, iza ledja Kragića prama biskupu maše rukom i daje mu znak da nije.

Ovo su vam dva bajna prijatelja; našla slika priliku. Kažu, da su se zakumili baš za to, da se pobili ne bi! Idje vrijeme da vidimo.

Oba Hrvata po osvjedočenju!?

Kragić duša i pokretač sviju zlogukih manovra, danju i noću ureduje, danju kao utvara bježi od božjeg sunca, noću kao zlokobni čuk sa kukavnom družbom put Krke se šeta, guče i kuka nad svim onim, koji niesu toli sretni da sliede stope njegove moralne razvratnosti. Udara čarobnom šibkom učitelja Kristića i ovaj se občinstvu prikazuje kao skradinski „Strassnoff“; ime, koje bilo prišito na čelo Kragića.

Ovaj reče jednom starini bilježniku Vidoviću: „chiarissimo signor notaio, cosa volete fare di questi croati, sono ignoranti, sono nullità perfetta.“

Kragić iza kulisa nadimlje se i šaplje, a kukavna družba, kako on gudi, skače. On pere zatim ruke kao Pilat a kukavna družba na občini tuži do dva puta porzne činovnike, tuži ugledne i poštene sudce (ništa manje opada ih pristranostu) i čeličnog pristava Mrkušića, opada i sramoti ugledne i uzorne građane onakov m samo blatom, kakovim se može poslužiti prljava duša (vidi najsrमतnije i najogavnije napadaje proti osobam i časti, u „Hrvatskoj Kruni“ i „Pravoj Crvenoj Hrvatskoj“). Tuži dičnog otca Maruna Provincijalatu i grozi mu se, njemu *Skradinjaninu*, izgonom. Učitelj Kristić svojim podpisom nazivlje ljude lupežim, patakunašim i pomislite, on se tim diči; on koji zaboravlja pitanje petrolja, koji iz velike ljubavi prama Hrvatskoj poteže namjnicu iz občinske blagajne. Prisdjednik Škubonja tuži Šimu Berića za uvrjedu Veličanstva, a načelnik lažno tuži tajnika Žilu, da ga je uvriedio. Nemogu stvoriti po zakonu propisanu većinu, da izagnu Žilu, falsificiraju zadnji zapisnik občinskog vieća i od broja 20, stvaraju broj 21.

Još se pronosi glas, da opet nije zadovoljan energijom mudrog Marka, te sad smišlja kako bi načelnikom imenovao smiješnog Škubanju, koji je pun pameti kao sipa njeke stvari.

Pa nije li to pravo Hrvastvo, pa nije li to prava družba?... sastavljena od opata Kragića, učitelja Kristića, krčmara Ive Buljana, kočijaša Dražića, propalog trgovčica Šupuka, *kvalificiranog* poštenjaka pisara Stipandjije, Vlade Ardalića, Škubanje itd. I ovi ljudi imadu obraza, da u ime poštenja i Hrvastva govore! Vidit će se tko li Janko, tko li Branko!

*

Hvar, 1/7 — 07.

Poslie podne okolo 5 planu sušanj u „Parku Sv. Katerine“. — da ne bude spremnosti kremenjaka Ivana Roića, Šimuna Kovačevića, te žandarskog poštovodje Pintarića i Žandara Gatternika, za cielo bio bi požar

opustošio onaj kitni predjel, što naš ubavi Hvar zelenilom reši. — Uprava društva za poljepšanje grada Hvara toplo se zahvaljuje gore spomenutoj gospodi i stavlja vruće na srce svim dobro mislećim rodoljubima, neka pripaze da se s nesmotrnosti ne dogodi nesreća.

RAZNE VIJESTI.

Danas se otvara hrvatski sabor na poziv predsjednika Medakovića. Delegacija hrv. zastupnika u zajednički sabor hoće da izvijesti hrv. sabor o svome radu i otporu proti Košutovom zakonu, kojim se hoće da nametne magjarski jezik u Hrvatskoj usprkos jasnom slovu temeljnog zakona od god. 1868. Sigurni smo da će sabor jednoglasno odobriti postupanje i borbu hrv. delegacije te dignuti muški jaki glas protesta proti novom atentatu na prava Hrvatske sa strane uzobiješćenih Magjara. Mislimo da se nemože naći Hrvata ni čovjeka, koji bi u ovaj čas mogao kakovim izviještačenim nadripatriotskim skokom pomutiti il oslabiti zajednički složni i snažni protest sve Hrvatske protiv Magjara na obranu najmilijeg nam od Boga dara — materinjeg jezika. Takav se kukavni individuum nemože naći, pa i nebi smio bez kazne naći ni u onoj mizernoj i nečistoj figuri Jozefa Franka. Ovo su momenti, koji znadu krenuti i najflegmatičnija stvorenja i ulijevaju u srca toplinu osjećaja punu one neke svečanosti koju dava uzvišenosti stvari o kojoj se radi.

Čekajući željno prve vijesti iz Zagreba, šaljemo topli pozdrav složnoj braći preko Velebita sa željom i porukom da na granici hrvatskih prava stoje nepomično i postojano kano klisurine i nedopušte da kopito tudje bahatosti pogazi ni pedlja *onoga što je nuši*. Zakonom u ruci, puni svijesti i dostojanstva, ošinite magjarsko objesno paripče, nepomogne li zakon, a vi s duvara skidajte Jelačićevu — kandžiju.

Jaček-Rakocaj. Nemožemo dočekati časa čuti, hoće li ovaj „*ban-žentlman*“ imati srca, obraza pa i *vremena* sjesti na stolicu Jelačića bana?! i hoće li se on il ikad iko usuditi da izvrši tu podlu ulogu, da sa stolice hrvatskih banova pokuša proglasiti zakon, kojim se hrvatski jezik tjera iz Hrvatske?!

Što nam poručuje Preradović? „*Ljubi rode jezik iznad svega, „Za njev živi, umiri za njega!*“

Primamo iz grada: „Novi Šport.“ Skorašnja „Hrv. Rieč“ donosi da neke gradske gospodje, baveći se zalijevanjem cvijeća po prozorim, preobilnom vodom, koju za taj Šport upotrebljuju, škrope istodobno i dotične ulice pod prozorima.

Naše je mnijenje pak, da bi se ovakova vrst „Športa“ imala preporučiti te da se sve obitelji, koje u gradu stanuju, počmu tim športom baviti, još više. Tako bi se bar providilo jednoj dobroj stvari, i jednoj javnoj potrebi, jer našoj općini kroz cijelu ovoljetnu sparinu ni na um nije palo, da bi trebalo bar jednom na dan poškopiti gradske ulice.

Biti će možda za to, što su stanovnici grada oprošteni od plaćanja poreza.

Jedan gradjanin.

(Pristajemo na predlog. Tako ćemo imati *garofula* kâ i krivih zakletva: tri za solad; pa ćemo moći poslati jedan veliki *bukè* na dar *Kerkermajsteru* paši od slipića da uživa, kad bude sjedio na hladu i čitao novo izdanje Nasradinovo).

D.r Milan Hodža, slovački prvak napisao je u „Obzoru“ od 7. tek. krasan članak „Razvrgnute Zaruke“. Članak govori o hrvatsko-magjarskom sporu o jezik i kako se je neodvisna stranka Košutova izigrala i sama sebi pripravila smrt. Prikazuje magjarski šovinizam i kako je s njima teško šta učiniti „radi onog značajnog njihovog svojstva, što u političkom djelovanju više ljube svoje aspiracije. svoje sne i fikcije, nego li zakonska prava drugoga“.... „Oni će radje razbiti sami svoj ustav, nego da u okviru svoje ustavnosti podnose osim sebe i drugi koji elemenat“.

Ovaj krasni članak u glavnom se slaže posve sa našim uvodnim člankom što se tiče toga.

Primili smo otvoreno pismo na D.ra Drinkovića, opć. liječnika, kako, mjesto vršiti liječničku dužnost, baca ljude van iz sobe. Je li to u redu?

Pri zaključku lista čitamo u novinama brzojavne vijesti, da je kraljevim reskriptom odgodjen sabor hrvatski, koji se je uprav danas imao sastati.

Isto tako javlja brzojav da je odgodjen i bečki parlamenat. Ovi nenadni koraci iznenadjuju sviju. Misli se da je ovo posljedica spora hrvatsko-magjarskog u Pešti, interpelacije hrv. zastupnika u Beču o učestvovanju Hrvatske pri sklapanju pogodbe i pitanja steno-grafovanja nenjemačkih govora.

Šala i satira.

Pronta risposta: „*Jednom gradjaninu*“ odgovaramo kako slijedi: Pošto su ulice grada Šibenika općinsko vlasništvo i posjed, kojim može i mora sada upravljati samo podpisan, to Vi, šjor gradjanine, nimate prava da se pačate u naš pošeš od ulica. Jesu li ulice zatopne ili rašušne, to je naša stvar, a dok onako obilno škropimo Kremenjacima poljanu a našem prisjedniku Čikari ono komad zemljišta pred kućom, da mu se nepraeše koltrine u kući i bijele fino po modi skrojene gaće na njemu, to će svaki pametni gradjanin razumjeti, da ono komad krepaline Bogdanove nemože svemu odoliti i cio grad poškopiti.

U ostalom opetujemo: ulice su *naše*; a mi gospodari *naše* škropiti i neškropiti. Je li kome teško, *konal* mu je od *portu* otvoren i širok.

Za općinsko ugrabiteljstvo

Kerkermajster v. r.

Kažu nam, da Samujilo Purčić hoće da ispravi „Hrv. Rieč“, da on nije od plemena gadova, ali mu se neda radi pregledanje mesa i dobrih *bokuna*. Uzevši u obzir sve okolnosti, ima napokon pravo on.

Hvala Bogu, da je napokon općina digla školu u Docu. Je kasno, al je časno; za to od srca joj zahvaljuju harni Dolačani.

Naša brižna općina popravila je krasno našu poljanu. Sva je kâ biljard; uživaš učiniti dva *gjiva* po njoj.

Don F. Ivanišević doveo naše ljude u parlamenat pak kaže: *ovo je štula*. Dulibić ih doveo u carske štale pak kaže: *ovo je carski parlamenat*. — Sad, ko je od njih dva čorav?

Nikola Bomman - Šibenik

Limarska radnja. Prodaja kuhinskog posudja. Kupaonice od zinka svake veličine. Svijetionici na acetilen za ribare. Velika zalih električnih aparata, Postavlja telefone, električna zvonca i munjovode. Preuzimlje izradbe natpisa iz drveta i majolike svake veličine i boje. Prodaja slatkog ugljena.

Javljam P. N. Obćinstvu da sam ovih dana otvorio u ovom gradu **uz moj dućan** na — kraju glavne ulice kod kazališta —

KROJAČNICU = I SKLADIŠTE ROBE

za muška odijela.

Jamčim za dobre vrste robe, za elegantan — kroj, kao i za tačnu izradbu —

CIENE UMJERENE

LUIGJ PALADINO — ŠIBENIK.

G. B. Barbarić - Šibenik

akademički slikar i decorateur

PREUZIMLJE RAZNOVRSTNO SLIKANJE,
KAO: SOBĀ, CRKAVA, DVORANĀ
I DRUGIH PROSTORIJA.

IZRADJUJE RAZNA SLIKANJA NA ULJE

ODLIKUJE SE KAO MASTILAC
(Verniciatore) TE IZRADJUJE OSOBITOM
VJEŠTINOM PRIVIDNO DRVO I MRAMOR

CIENE UMJERENE

Ivan Rude -- ŠIBENIK

Glavna Ulica

Veliki izbor ilustrovanih razglednica
Papirnica, Pisarnički predmeti
Školske knjige
Igračke, galanterijske sitničarije, predmeti iz terakote
i kineskog srebra, Parfumerija itd. itd.

HOTEL KRKA - ŠIBENIK

Gostiona prvog reda. — Blizu morske obale i pristaništa. — Spavaće sobe sa pokućstvom u modernom — stilu. — Tople i hladne kupelji sa douche —

** RESTAURANT SA KUHINJOM PO DOMAĆU **

Cijene umjerene

U velikoj odijeljenoj dvorani preuzimlje svaku službu kao za ručke, dinere, vjenčanja i t. d. sa bogatim — jestvenikom —

VELIKA TERASA POGLEDOM NA MORE

Vlastnik: FRANE CRLJENKO

Naslov brzojava: HOTEL KRKA - Šibenik.

PRVA TVORNICI LEDA U ŠIBENIKU POMOĆU ELEKTRIČNE SNAGE.

Led prve vrste tvrd kristaliziran i trajan. Puntigamsko pivo iz prve tvornice piva u — GRACU —

Glavno skladište piva uzorno uređjeno u ledu

Vlastiti proizvod šifonâ i pasaretâ svake vrste

Stupe za sukno pomoću električne snage. Najljepše uređjene i dugom radjom — prokušane —

Mnogo se preporučuje
PAŠKO RORA - Šibenik

SINGER

ŠIVAČI
STROJEVI

za sve moguće svrhe,

ne samo za industrialnu uporabu, već i za svako šivo u kućnoj ekonomiji, mogu se dobivati jedino kod nas

Treba paziti da se strojevi dobave samo iz naših dućana.

Svi se naši dućani razpoznavaju po ovome znaku

SINGER i Dr. Anon. Druž. u šivačim strojevima. Sklad. i predstavnik u Šibeniku **Karlo Bamberger**, Glav. u.